

Imrehegy-Kiskunhalasi-homokbuckák természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve

- tervezet –

1. Természetvédelmi célkitűzések

1.1. Az Illancs kistáj jellegzetes, természetéhez közeli állapotban fennmaradt részén a táji értékek és a tájkarakter megőrzése, különös tekintettel a kistájra jellemző szélformálta homokbuckavidék tájképi szempontból is jelentős földtudományi természeti értékeire, elsősorban a futóhomok és a lösz természetes felszínformáira.

1.2. Az Illancs korábbi nagy kiterjedésű homoki élőhely-együtteseit jól reprezentáló élőhelyek – különösen a zárt homoki sztyepprétek, az évelő nyílt homoki gyepek és a borókás-nyárasok – a területen található maradványainak és életközösségeik hosszú távú megőrzése.

1.3. A területen előforduló védett és fokozottan védett, illetve a Duna-Tisza közén ritka növényfajok, így különösen a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), csikófark (*Ephedra distachya*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*), homoki nőszirm (*Iris arenaria*), homoki fátyolvirág (*Gypsophila fastigiata ssp. arenaria*), kései szegfű (*Dianthus serotinus*), homoki cickafark (*Achillea ochroleuca*), homoki csüdfű (*Astragalus varius*), homoki varjúháj (*Sedum urvillei ssp. hillebrandtii*), homoki vértő (*Onosma arenaria*), sárga hagyma (*Allium flavum*), bugás hagyma (*Allium paniculatum*), sokvirágú boglárka (*Ranunculus polyanthemos*), csuklyás ibolya (*Viola ambigua*), kései pitypang (*Taraxacum serotinum*), kék számarkenyér (*Echinops ruthenicus*), szürkés ördögyszem (*Scabiosa canescens*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), valamint a védett állatfajok, így különösen a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), bütyköshátú ormányos (*Herpes porcellus*), délvidéki poszméh (*Bombus argillaceus*), óriás galacsinhajtó (*Scarabeus typhon*), karéjos keresztespók (*Argyope lobata*), homoki gyík (*Podarcis taurica*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), parlagi pityer (*Anthus campestris*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), mókus (*Sciurus vulgaris*) állományainak megóvása, életfeltételeik biztosítása.

1.4. Az erre alkalmas élőhelyeken a terület táji és természeti értékei megőrzésének optimális módját jelentő extenzív legeltetési állattartás, valamint az extenzív kaszálás fenntartása.

1.5. A természetközeli állapotú erdei élőhelyeken a folyamatos erdőborítás fenntartása, az intenzíven nem terjedő fajokból álló erdőállományok élővilágvédelmi és talajvédelmi szerepének megőrzése.

1.6. A terület táji és természeti értékeinek oktatási-környezeti nevelési és turisztikai-ismeretterjesztési célú bemutatása az 1.1-1.5. pontban foglaltak elsődlegességének biztosítása mellett.

2. Természetvédelmi stratégiák

2.1. Az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló beavatkozások kivételével a táji, tájképi, domborzati, élőhelyi adottságokat érdemben átalakító vagy ilyen hatással járó tevékenységek tiltása.

2.2. A természetközeli állapotú homoki élőhelyek megőrzése, valamint állapotromlásuk, gyomosodásuk megelőzése érdekében a jelentős talajbolygatással járó, nem az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérését szolgáló tevékenységek – különösen a talaj mélyforgatásának – mellőzése.

2.3. A homoki gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének, jó ökológiai állapotának helyreállítása a természetes közösségalkotó fajok állományainak, a közösség diverzitásának, valamint ezen élőhelyek kiterjedésének növelésére irányuló aktív természetvédelmi kezeléssel.

2.4. A homoki gyepek jó ökológiai állapotának fenntartása vagy kialakítása érdekében gyomosodást nem okozó mértékű, extenzív legeltetés fenntartása különösen a zárt homoki sztyeppréteken és származékaikon. Amennyiben a legeltetés extenzív jellege nem garantált, a homoki gyepeket degradáló intenzív legeltetés tiltása.

2.5. A homoki gyepek jó ökológiai állapotának fenntartása vagy kialakítása érdekében a nem legeltetett, de kaszálásra a domborzati adottságok és a nagyobb biomassza-termelés miatt alkalmas területek részeken a gyepek élővilágát nem károsító módon, elegendően magas tarlóval és hagyásterületekkel végzett kaszálás fenntartása vagy gyakorlatának kialakítása.

2.6. Védett vagy egyéb, természetvédelmi szempontból értékes növényfajok természetes gyarapodásának és visszatelepedésének elősegítése, szükség szerint szaporításuk.

2.7. Folyamatos erdőborítás fenntartása mellett történő részleges fahasználatok előnyben részesítése, a tarvágásos véghasználat korlátozása az őshonos fafajok által dominált faállományokban.

2.8. Teljes talajelőkészítéssel végzett mesterséges erdőfelújítás tiltása a védett növényfajokat vagy természetközeli állapotú gyepek vagy cserjeszintet tartalmazó erdőállományokban.

2.9. Intenzíven terjedő tájidegen fafajok fahasználata során védelmi intézkedések megtétele a sarjak természetközeli állapotú gyepekre történő terjedésének megakadályozása érdekében.

2.10. Az intenzíven terjedő tájidegen fafajok – különösen a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) és mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) – terjedésének megelőzése és állományának visszaszorítása során, a hatékonyság növelése és a gyakori kezelésismétlés okozta fokozott talajbolygatás elkerülése érdekében, célzott vegyszeres kezelés előnyben részesítése a mechanikai eltávolítással szemben.

2.11. Erdőszerkezet-átalakítás ösztönzése az intenzíven terjedő, tájidegen fafajokból álló, természeti értékeket nem hordozó gyepszinttel rendelkező erdőállományokban őshonos faállomány kialakítása érdekében.

2.12. A természetközeli állapotú gyepszintet tartalmazó, korosodó és felnyíló fenyőállományok tisztásként történő kijelölésének vagy végleges igénybevételének, mezőgazdasági művelésbe vonásának, gyep művelési ágúvá alakításának ösztönzése.

2.13. A változatos erdőssztyeppi élőhelyszerkezetet, az őshonos fajú cserjés és fás élőhelyfoltok – természetvédelmi szempontból optimális mértékű és mintázatú – jelenlétét fenntartó területkezelés, gyepgazdálkodás. Őshonos fásszárú fajok állományának szabályozása a homoki szárazgyepeknél az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések szempontjából optimális kiterjedése érdekében.

2.14. Az intenzíven terjedő tájidegen lágyszárú fajok terjeszkedésének megakadályozása aktív természetvédelmi kezeléssel.

2.15. A terület táji és természeti értékeinek természetvédelmi célú kutatásához és bemutatásához szükséges feltételek biztosítása.

2.16. A földtakarással rekultivált hulladéklerakó területéről a felhalmozott hulladék elszállítása, amennyiben megoldható az ebből fakadó, a szomszédos gyepet veszélyeztető zavaró hatások minimális, az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósítását nem veszélyeztető szinten tartása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Élőhelyek kezelése, fenntartása

3.1.1.1. A természetközeli állapotú gyep kiterjedése nem csökkenhet. A területhasználat természetközeli állapotú gyep megsemmisülésével járó változtatása nem engedélyezhető, kivéve az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló változtatásokat, így természetvédelmi infrastruktúra kialakítását vagy a természetes erdőssztyeppi élőhelyszerkezet helyreállítását szolgáló tevékenységeket.

3.1.1.2. A tájidegen inváziós növényfajok meglévő állományai és azok terjedése ellen a területhasználónak megfelelő területhasználattal vagy aktív irtással kell védekeznie.

3.1.1.3. A fásszárú inváziós növények eltávolítását szolgáló vegyszerhasználathoz nem kell beszerezni a természetvédelmi hatóság engedélyét, amennyiben azt a működési területével érintett Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságnak (a továbbiakban: igazgatóság) a tervezett időpontja előtt legalább 5 nappal bejelentik, és a következő módszerek valamelyike szerint végzik:

a) augusztus-szeptember hónapokban az 5 cm-nél vastagabb törzsátmérőjű egyedeket ki kell termelni kézi erővel gépi eszközök igénybevétele mellett. Az egyedek metszlapjába (vágáslapjába) furatot kell készíteni. A furatokba gyökérzetet elpusztító vegyszert kell juttatni;

b) vegyszerrel kell injektálni az 5 cm-nél vastagabb törzsátmérőjű faegyedeket augusztus-szeptember hónapokban. A lábon álló fa törzsébe furatot kell készíteni. A furatot tömény formában beinjektált, gyökérzetet elpusztító vegyszerrel kell feltölteni, a nyílást le kell zárni;

c) az 5 cm-nél vékonyabb törzsátmérőjű egyedek kitermelése után, azok metszlapját (vágáslapját) a gyökérzetet elpusztító vegyszerrel kell ecsetelni.

3.1.2. Terület- és földhasználat

3.1.2.1. Technikai sporttevékenység tilos a területen.

3.1.2.2. A területen csak az 1. pontban szereplő természetvédelmi célok megvalósítása érdekében történő vagy azokkal összhangban lévő tűzgyújtás, égetés engedélyezhető. Legalább 5 nappal az engedély alapján végzett tűzgyújtás, égetés tervezett időpontja előtt egyeztetni kell az igazgatósággal annak helyét és módját.

3.1.2.3. A területen mező- és erdőgazdasági géppel történő munkavégzés csak napkelte után napnyugtáig lehetséges.

3.1.2.4. A védetté nyilvánításról szóló miniszteri rendelet hatályba lépésekor meglévő, az ingatlan-nyilvántartásban nem útként nyilvántartott, de útként használt nyomvonalak nem szélesíthetők. E nyomvonalakon csak a 3.1.2.5. pontban meghatározott célok megvalósítása érdekében lehet gépjárművel közlekedni. A területen új, út rendeltetést betöltő, rendszeres használatú nyomvonal csak az 1. pontban meghatározott természetvédelmi cél megvalósítása érdekében alakítható ki és járható gépjárművel. A területen új burkolt út nem létesíthető.

3.1.2.5. A területen gépjárművel közlekedni – a jogszerűen útként kijelölt, az ingatlan-nyilvántartásban útként nyilvántartott földrészetek kivételével – csak a területen folytatott természetvédelmi kezelés, jogszerű mezőgazdasági tevékenység, jogszabályban erre feljogosított személyek területen történő feladatvégzése, valamint életveszély elhárítása céljából lehet.

3.1.2.6. A területen csak őshonos vadfajok állományai tarthatók fenn. Vadkibocsátó hely és vadföld nem létesíthető.

3.1.2.7. A területen vadászati és vadgazdálkodási létesítmény elhelyezése, kialakítása kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósítását elősegítő vadállomány-szabályozás érdekében engedélyezhető. A területen már meglévő vadászati és vadgazdálkodási létesítmények az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel való összhangját legkésőbb e rendelet hatályba lépését követő egy éven belül felülvizsgálják a feladat- és hatáskörükben érintett államigazgatási szervek.

3.1.3. Kutatás, vizsgálatok

3.1.3.1. Az igazgatóság írásbeli támogatásával rendelkező kutatási terv szerint végzett kutatáshoz nem kell beszerezni a természetvédelmi hatóság engedélyét.

3.1.3.2. Az engedélyezett, valamint a 3.1.3.1. alpont szerinti kutatási tevékenységek eredményeit hozzáférhetővé kell tenni az igazgatóság és a természetvédelmi hatóság számára.

3.2. Művelési ághoz vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

3.2.1. Gyepok kezelése

3.2.1.1. A terület túllegeltetése tilos. A gyep természetvédelmi szempontból túllegeltetett, ha azonos jellegű (azonos típusú gyepvel fedett) területére értelmezett egyötödén a legeltetés miatt az élő füvek mennyiségi részaránya 50% alá csökken a vegetációban, és egyéves, gyomjellegű növények válnak uralkodóvá, vagy ha a gyep természetes kétszikű kísérőfajai legalább egyötödének magérlelése a legeltetés miatt erősen akadályozott, emiatt a terméshozó egyedek aránya 10%-nál kisebb az állományaikban.

3.2.1.2. A terület gyep művelési ágú részén őshonos cserje kivágása a terület jellege megváltoztatásának minősül, ezért az a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött. Abban az esetben, ha a tevékenység célja gyep beerdősödésének megakadályozása, őshonos cserje és fa kivágására szóló engedély hosszú érvényességi idővel kiadható, meghatározva benne a fásszárúak eltávolításának mértékét, területi arányát és módját, valamint előírva a természetvédelmi kezelővel történő előzetes egyeztetés kötelezettségét.

3.2.1.3. Talajlazítás, boronálás, tárcsázás vagy a gyep bármilyen más mechanikai módszerrel történő fellazítása, felszaggatása tilos, kivéve ha természetvédelmi célból, károsodott élőhely helyreállítása érdekében történik.

3.2.1.4. A gyep felülvetése és öntözése tilos, kivéve ha természetvédelmi célból, károsodott élőhely helyreállítása érdekében történik.

3.2.1.5. A kaszálás során levágott növényi anyagot a kaszálást követő 30 napon belül el kell távolítani a területről.

3.2.1.6. Kaszálás legalább 10 cm-es tarlómagassággal, és a lekaszalni kívánt gyep kiterjedésének legalább 10%-át elérő, az adott évben kaszálás nélkül maradó hagyásterület kialakításával végezhető.

3.2.1.7. Kigyulladt gyep oltása során tárcsa, eke vagy más talajművelő eszköz használata csak különösen indokolt esetben, emberi élet vagy jelentős értékű vagyontárgyak közvetlen veszélyeztetettségének elhárítása céljából történhet, lehetőség szerint a Természetvédelmi Őrszolgálat tagjának felügyeletével.

3.2.2. Erdők kezelése

3.2.2.1. Őshonos fafajok 50%-nál nagyobb elegyarányával jellemzett faállományok – beleértve az egy erdőrészleten belüli, elkülöníthető állományfoltokat – tarvágásos véghasználata tilos.

3.2.2.2. Fekete nyár (*Populus nigra*) faegyedek kivágása tilos, kivéve ha természetvédelmi célból is kívánatos, sarjeredetű újulat előállítás érdekében történik az igazgatósággal egyeztetett módon.

3.2.2.3. Boróka (*Juniperus communis*) egyedek kivágása tilos.

3.2.2.4. Védett növényfajokat vagy természetközeli állapotú gyep- vagy cserjeszintet tartalmazó erdőállományban a teljes talaj-előkészítéssel végzett mesterséges erdőfelújítás tilos.

3.2.2.5. Intenzíven terjedő tájidegen fafajok töelválasztást követően keletkező sarjainak természetközeli állapotú gyepekre történő terjedésével szemben az erdőgazdálkodónak elsősorban a kivágásra tervezett fa előzetes vegyszeres előlésével, vagy ennek hiányában:

- a) utólagos vegyszeres metszlapkezeléssel;
- b) a sarjak környezetkímélő kijuttatással történő vegyszeres irtásával;
- c) a sarjak mechanikus irtásával;
- d) a gyeptől számított 25 méteres védőtávolságon belül a fahasználat mellőzésével kell védekeznie.

3.2.2.6. Engedélyezett fahasználat tervezett időpontja előtt legalább 5 nappal tájékoztatni kell az igazgatóságot. A készletezőhelyeket és közelítő útvonalakat az igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni.

3.2.2.7. Fahasználati munkálatok a szeptember-február közötti időszakban végezhetők, kivéve a 3.1.1.3., 3.2.1.2. és a 3.2.2.5. pont szerinti fahasználatokat, vagy havária helyzetben az embereket, illetve a faállományt fenyegető veszély sürgős elhárítását.

3.2.2.8. A nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell végezni. A nevelővágások során biztosítani kell az őshonos cserjék és az elegyedő őshonos erdőalkotó fafajok állományainak védelmét.